

V GOŠČAVI DUHOV

Amos Tutuola

POMEN »SLABEGA« IN »DOBREGA«

Bilo mi je sedem let, preden sem razumel pomen »slabega« in »dobrega«, kajti takrat sem budno opazil, da je moj oče poročil tri žene, kakor je bilo v navadi tiste dni, čeprav to ni običajno dandanes. Moja mati se je poročila kot zadnja izmed njih in le ona je rodila dva sina, medtem ko sta ostali dve rodili samo hčere. In zato sta obe ženi, ki sta imeli samo hčere, sovražili mojo mater, brata in mene do skrajnosti, ker sta vedeli, da bova brez dvoma z bratom po očetovi smrti zagospodarila v njegovi hiši in tudi nad vso njegovo lastnino. Moj brat je bil tedaj star enajst let in meni jih je bilo sedem. In v tistem času torej sem dodobra razumel pomen »slabega«, zaradi sovraštva, in še nisem spoznal pomena »dobrega«.

Moja mati je bila branjevka, ki je iz dneva v dan hodila na različne trge prodajat svoje blago in se zvečer vračala domov, ali pa, če je bil trg zelo daleč, šele na večer naslednjega dne, zakaj delala je trdo.

In v tistih dneh neznanega leta — bil sem premlad, da bi lahko v spominu vse do zdaj obdržal številko leta — so pri nas divjale najrazličnejše vrste afriških vojna, kot na primer: splošne vojne, plemenske vojne, roparske vojne in suženjske vojne, ki so bile zelo običajne v vsakem mestu in vasi in zlasti na slovitih trgih in glavnih cestah velikih mest, ob vsakem času podnevi ali ponoči. Te suženjske vojne so tiste dni prinašale zlo usodo tako starim kot mladim, ker če nekoga ujamejo, ga prodajo v suženjstvo tujcem, ki ga odvedejo v neznano, da bi ga ubili kupčevemu bogu na čast ali da bi delal za svojega lastnika.

Tako je moja mati, ki je bila branjevka in je hodila sem in tja, nekega jutra odšla na trg, ki je bil kake tri milje oddaljen od našega mesta, in pustila za naju (za mojega brata in zame) dve rezini yama, kakor je to storila običajno. Ko je bila ura dvanajst ponoči in so petelini začeli peti nepretrgoma, sva z bratom stopila v materino sobo, kjer je mati varno hranila za naju obe rezini yama, tako da ga ne bi mogli zastrupiti ženi, ki sta nas sovražili; in nato je moj brat vzel enega izmed yamov in jaz sem vzel drugega ter ga začel nemudoma jesti. Toda ko sva jedla yam v sobi najine matere, sta ti dve ženi, ki sta nas sovražili, že pred nama slišali vest, da vojna prodira skoraj

v mesto, in sta, kakor tudi njune hčere, stekli iz mesta, ne da bi naju obvestili ali vzeli s seboj, pa čeprav so že vse vedele, da najine matere ni v mestu.

Prav zato, ker sva bila zelo mlada in nisva poznala pomena »slabega« in »dobrega«, sva plesala ob trušču sovražnikovih pušk, ob trušču, ki je odmeval v sobo, kjer sva jedla yam, ker so velika drevesa in številni hribi z globokimi votlinami v sebi popolnoma obdajali mesto in nama spreminjali grozljive poke sovražnikovih pušk v vzvišene glasove. In midva sva plesala ob teh imenitnih zvokih sovražnikovih pušk.

Toda ko so se začeli ti sovražniki mestu bolj približevati, so bili lahki glasovi njihovih pušk le še grozni za naju, ker se je tedaj treslo na vseh koncih in krajih. Tako sva potem, ko tega več nisva mogla prenašati, odšla iz materine sobe proti verandi, a tam nisva srečala nikogar, pa sva stekla naprej k stebrišču hiše, a je bilo tudi mesto prazno, izvzemši domače živali, kot so ovce, prašiči, koze in perutnina, in tudi nekatere živali iz goščave, kot opice, volkovi, srnjad in levi, ki jih je v mesto iz okolišnje goščave prignal strašni hrup sovražnikovih pušk. Vse te živali so tekale in glasno vpile gor in dol po mestu in iskale svoje gospodarje. Kakor hitro sva videla, da ni nikogar v mestu, sva spet stopila od vrat na prosto, kajti ves čas sva stala ob vratih ter se z grozo in negotovostjo ozirala proti vsakemu delu mesta.

Tako sva se najprej napotila proti severnemu koncu mesta, kajti tam je bila cesta, ki je vodila proti mestu najine stare matere, ki ni bilo daleč od našega.

Ker pa so nama te živali povzročale mnogo težav, strahu in so naju ovirale, sva nazadnje nehala teči proti severu in sva se obrnila na jug, kjer je bila velika reka, ki je sekala cesto, po kateri bi morala potovati do kakega varnega kraja, da se skrijeva.

In ker so sovražniki prihajali vse bliže, sva takoj zapustila reko; in ko sva šla dalje po tej cesti, sva prispela do nekakega afriškega sadnega drevesa, ki je stalo ob cesti; nato sva se ustavila pod njim, da si poiščeva zatočišče, toda ko sva se hlastno vrtela okrog tega drevesa, da bi morda odkrila zavetišče, sta padla dva zrela sadeža na tla, ki ju je moj brat pobral in si ju vtaknil v žep, potem pa me začel nositi ali privzdigovati vzdolž po tej cesti, ker sem bil premlad, da bi lahko tekkel tako hitro kot on. A ker je bil tudi sam premlad, da bi dvigal ali nosil tako težo, kot sem bil to jaz, me torej ni mogel prenesti deset čevljev daleč, ne da se ne bi zrušil štirikrat ali še pogosteje.

Ko je nekajkrat napel vse svoje moči in mu ni uspelo in nama je spet v tistem trenutku sapa jela gnati v nos duh po smodniku sovražnikovih

pušk, ki so pokale kar naprej, naju je bilo le še bolj strah, in tako me je moj brat spet ponesel za zelo kratko razdaljo, ko pa sem videl, da je večkrat padel, sem mu rekel, naj me pusti na cesti in steče, da si reši življenje in morda pride na varno, tako da bo skrbel za najino mater, ker ni imela nobenega sina več razen naju, in rekel sem mu, da se bova spet videla, če bog reši tudi moje življenje, in da se bova srečala v nebesih, če mi bog ne reši življenja.

Ko sem mu pravil te žalostne besede, so mu druga za drugo tekle solze iz oči, jaz seveda sploh nisem točil solza, ker sem upal, da me bodo brez dvoma kaj lahko ujeli ali ubili. Tako torej sem tistega dne spoznal, da se ob prekomernem strahu človek ne bi zbal ničesar več. Ker pa se je dim sovražnikovih pušk podil proti nama, me je brat žalosten pustil na tisti cesti, in nato se je ustavil in potisnil roko v žep in privlekel na dan sadeža, ki sta padla z drevesa, pod katerim sva se nameravala skriti; dal mi je oba namesto enega. Za tem je stekel, kakor hitro je mogel, po tej cesti proti neopaznim sovražnikom in še naprej se je oziral po meni, ko je tekel proč.

Ko ga potem nisem več videl na cesti, sem vtaknil oba sadeža v žep in se vrnil k tistemu drevesu, kjer sva ju pobrala, in stal sem tam samo zato, da se zatečem pred soncem. Toda ko so bili sovražniki na razdalji osminke milje od mesta, kjer sem stal, spet nisem mogel več ničesar slišati zaradi trušča sovražnikovih pušk, in ker sem bil premlad, da bi lahko poslušal tak strašen trušč in čakal, sem stopil v goščavo pod tem sadnim drevesom. »To sadno drevo je bilo ‚ZNAMENJE‘ zame, in s tistim dnem sem ga imenoval — ‚ZNAMENJE PRIHODNOSTI‘.«

Zdaj sem ostal sam v goščavi, ker noben brat, mati, oče ali drug branilec me ne bi mogel rešiti ali voditi, če in vselej ko bi mi grozila nevarnost. Toda ker so se nama ti sovražniki tesno približali, preden je moj brat odšel, so ga zaradi mene ujeli, petnajst minut po tem, ko me je zapustil, a ujeli so ga samo kot sužnja in ga niso ubili, kajti slišal sem njegov glas, ko je močneje zavpil na pomoč.

V GOŠČAVI DUHOV

S tem ko sem stopil v goščavo, se še nisem mogel ustaviti, ker me je pokanje pušk preganjalo dalje in dalje, dokler nisem odšel kakih šestnajst milj od ceste, na kateri me je zapustil brat. Ko sem prehodil šestnajst milj in sem zaradi grozljivega hrupa tekel še naprej, nisem vedel, kdaj sem stopil v strahotno goščavo, ki se imenuje »Goščava duhov«, ker sem bil zelo mlad pa nisem razumel pomena »slabega« in

»dobrega«. Ta »Goščava duhov« je bila tako strahotna, da je ni nikoli prestopila višja zemeljska oseba.

Ko me je trušč sovražnikovih pušk pregnal zelo daleč, tako da sem ponevedoma zašel v »Goščavo duhov« — kajti bil sem premlad, da bi vedel, da je bila to strašna goščava ali da ni smela stopiti vanjo nobena zemeljska oseba — sem se takoj ustavil in pojedel sadeža, ki mi ju je dal brat, preden sva se razšla, ker me je zdaj, ko sem prispel do tod, že hudo zvijal glad. Ko sem ju pojedel, sem taval dan in noč po tej goščavi, vse dokler nisem dosegel vzpenjajočih se tal, ki jih je skoraj povsem pokrivalo gosto grmovje in plevel, tako da je bil prostor zelo teman podnevi in ponoči. Vsak predel tega majhnega griča je bil zelo čist, ko da bi ga nekdo pometal. A ker sem približal semkaj zelo utrujen, sem se sklonil, da bi razločno videl griček, kajti tod sem hotel spati. Vendar pa s tem, da sem se sklonil, še nisem mogel razločno videti, ko pa sem plosko legel, sem jasno zagledal vhod, ki se je skozenj dalo stopiti v grič.

Vhod je bil podoben vratom kake hiše in imel je stebrišče, ki se je iskrilo, kakor da bi ga kdo nenehno loščil z medenino. Stebrišče je bilo tudi pozlačeno. A ker sem bil premlad, da bi poznal »slabo« in »dobro«, sem mislil, da je to hiša kakega starčka, ki so ga zaradi kakega prestopka pregnali iz mesta, sem vstopil in hodil po notranjosti, dokler nisem prispel do stičišča treh prehodov, izmed katerih je vsak vodil k eni izmed treh sob, kajti troje sob je bilo tamkaj.

Ena izmed treh sob je bila vsa v zlatu, druga v srebru in tretja v bakru. Ko sem zmedeno stal na križišču treh hodnikov, mi je iz teh sob prihajalo troje sladkih vonjev naproti, in ker sem prišel lačen in izstradan v to votlino, sem začel navohavati najboljši vonj, da bi tako nemudoma stopil v pravo sobo, ki je iz nje prihajal najboljši, sladki vonj. Seveda sem, stoječ na tem križišču, s svojim nosom ugotovil, da je iz zlate sobe dišalo točno tako, ko da njen prebivalec peče kruh in cvre piščance, in ko sem znova povohal, je iz bakrene sobe zadišalo točno tako, ko da njen prebivalec kuha riž, krompir in drugo afriško hrano z zelo slastno juho, in iz srebrne sobe je zaduhtelo, ko da njen prebivalec praži yam, cvre piščance in peče kolače. Jaz sem se po svoji glavi odločil, da pojdem naravnost v sobo, odkoder je prihajal proti meni vonj po afriški hrani, ker imam od vsega najrajši domačo hrano. Toda nisem vedel, da so do prebivalcev teh treh sob prihajale vse moje misli, tako sem v trenutku, ko sem se hotel premakniti proti sobi, iz katere je dišalo po afriški hrani (iz bakrene sobe), videl, kako so se te tri sobe, ki niso imele nobenih vrat in oken, nepričakovano

odprle in kako je troje duhov zapiskalo proti meni, in vsak izmed njih je pokazal s prstom name, vabeč me k sebi.

Ti duhovi so bili tako stari in trudni, da je bilo težko verjeti, da so živa bitja. Stal sem na tem križišču, nihal od strahu z desno nogo in jih gledal. Ko sem si vse po vrsti ogledoval, sem presenečen opazil, da je prebivalec zlate sobe videti zlat, prebivalec srebrne sobe srebrn, tretji pa bakren.

Ko je vsak s prstom kazal proti meni in me vabil k sebi, bi najraje stopil naravnost k bakrenemu duhu, iz čigar sobe mi je prihajal vonj po afriški hrani nasproti, toda ko je zlati duh videl moj premik, ki je kazal mojo namero, da hočem k bakrenemu duhu, me je tudi že vsega oblijl z zlato svetlobo, hoteč me pregovoriti, da ne bi odšel k bakrenemu duhu, kajti vsak me je hotel imeti za služabnika. Ko me je tako preplavil z zlato svetlobo in ko sem se ozrl po sebi, sem mislil, da sem se spremenil v zlato, ko mi je tolikanj sijalo telo, zato bi bil tedaj najraje odšel k njemu, zaradi njegove zlate svetlobe. Ko pa sem se malce premaknil proti njemu, je prižgal tudi bakreni duh svojo luč na mojem telesu, kar me je spet prepričalo, da pojdem k bakrenemu duhu, ker se mi je telo spreminjalo v vseh barvah, ki jih ima baker, in potem je bilo moje telo tako svetlo, da se ga nisem mogel dotakniti. In ko sem imel spet to bakreno svetlobo rajši od zlate, sem se obrnil v to smer, a tedaj me je zadržala spet srebrna svetloba, ki me je nepričakovano obsijala v tem trenutku. Ta srebrna luč je bila svetla kot sneg, tako da mi je pronicala skozi vsak del telesa, in bilo je torej tistega dne, da sem lahko ugotovil številnost svojih kosti. Toda kakor hitro sem jih začel šteti, so ti trije duhovi vrgli te tri vrste svetlobe name hkrati, tako da se nisem mogel premakniti v nobeno smer. Ker so ti trije stari duhovi vsi obenem svetili name, sem se začel kot kolo vrteti na tem križišču, ker sem enako cenil te luči.

Potem ko sem se spotikal kake pol ure ob tem križišču zaradi teh luči, se je bakreni duh spomnil nečesa pametnejšega kot ostali; ugasnil je svojo luč, tako da bi tedaj le stežka mogel k drugima dvema. Seveda je zlati duh, ko je videl, da ne morem uspešno teči na dveh tekmah hkrati, umaknil tudi svojo luč od mojega telesa, s čimer se mi je ponudila možnost, da stečem samo k srebrnemu duhu. Ko pa sem skoraj dosegel njegovo sobo, sta bakreni in zlati duh zasignalizirala s svojo svetlobo proti meni, in obenem se jima je pridružil tudi srebrni duh, ker sta me zadržala ostala dva. Potem sem se ustavil in se začel ozirati proti vsem, ko so pomigavali s svojimi lučmi proti meni v presledkih dveh ali treh sekund.

Čeprav sem enako cenil ali priznaval te luči, sem cenil eno stvar še bolj, namreč hrano, in ta hrana, ki jo je kuhal bakreni duh, je moja domača hrana; ker sem bil zelo lačen, sem vstopil pri njem, in ko je videl, da sem prišel v njegovo sobo, je bil sila vesel, tako da mi je dal hrano, ki je bila iste barve kot baker. Ker pa me je vsak izmed teh treh starih duhov hotel imeti za služabnika, ostalima dvema duhovoma, zlatemu in srebrnemu, ni bilo všeč, da služim bakrenemu duhu, ki mi je dal hrano, ki sem jo imel najrajši, in zato sta oba stopila v sobo bakrenega duha, kjer so se vsi začeli prepirati. Nazadnje so me vsi držali tako tesno, da nisem mogel niti vdihavati niti izdihavati. Ko pa so me držali v sporu kake tri ure in ko so me pri tem skoraj raztrgali na troje, ker so me vlačili po sobi, sem začel glasneje vpiti, tako da so vsi duhovi in duhovinje tistega okoliša prišli v njegovo hišo, in čez dvajset minut v tej hiši ni bilo več prostora za duhove, ki so slišali vest in prišli poravnat nesporazum. Toda ko so prišli in videli, kako me pulijo po sobi v hudem sporu, so jim zapovedali, naj me puste, in izpustili so me takoj.

Potem so vsi duhovi, ki so prišli urejevat zadevo, postavili te tri stare duhove v eno vrsto in mi povedali, naj si izberem enega za svojega gospodarja, da ne bi bilo več nobenega nesporazuma med njimi. Tako sem stal pred njimi in si ogledoval vsakega izmed njih, in srce mi je toklo, da ga ni mogel preslišati nobeden izmed njih in da so vsi duhovi, ki so prišli urejevat zadevo, pohiteli k meni, da bi dobro slišali, kaj pravi moje srce. Ker pa so ta čudovita bitja razumela, kaj pravi moje srce, so me opomnila, naj ne izberem nobenega s svojimi usti, ker so mislili, da bodo govorila pristransko za enega izmed teh treh duhov; in moje srce je tolklo nepretrgoma, ko da telegrafist pošilja sporočila po telegrafu.

Dejansko mi je srce najprej reklo, naj izberem srebrnega duha, ki je bil skrajni desni, in če bi recimo izbiral z usti, bi izbral samo bakrenega duha, ki je imel afriško hrano, in to bi bila pristranskost; in prav tedaj sem budno pogledal vse duhove, ki so prišli urejevat zadevo, in opazil, da so mnogi izmed njih brez rok do zapestij in nekateri brez prstov, ter da nekateri nimajo rok in nog in zato skačejo namesto da bi hodili. Nekateri so imeli glave brez oči in ušes, toda zelo sem bil presenečen, ko sem videl, da hodijo naokrog, ponoči in podnevi, ne da bi zgrešili pot, in bilo je tudi takrat, da sem sploh kdaj videl duhove brez oblek in se niso sramovali svoje nagote.

Neskončno število jih je stalo pred menoj in gledali so me kot lutke z velikim presenečenjem, ker niso imeli nobenih glav ali oči.

Toda ko so me prisilili, da izberem srebrnega duha, ker tako so slišali bítí moje srce, in ko sem ga izbral, je bil duh nadvse vesel in je stekel k meni, nato pa me je vzel na rame in nato v svojo sobo. Vendar pa ostala dva nista bila zadovoljna s sodbo pomirjevalcev in sta oba stekla v njegovo sobo in se začela znova boriti. Ta boj je bil tako strašen in resen, da so vsa bitja v tisti goščavi velikih dreves stala negibno na mestu, kjer so bila, niti sapice niso mogle pihljati ob tem času, in ti trije stari duhovi so se borili še zmeraj z isto silo, ko je grozoten duh, ki ga je skoraj scela pokrival najrazličnejši mrčes, predstavljajoč njegovo obleko, stopil v njihovo sobo, kamor ga je iz velike daljave privabil trušč.

SMRDLJIVI DUH

Vse vrste kač, stonog in muh so živele na vsakem delu njegovega telesa. Prav tako so čebele, ose in nešteti komarji letali okrog njega, in zaradi teh muh in insektov ga je bilo le stežka razločno videti. Toda kakor hitro je ta grozni duh prišel v to hišo bogve od kod, nas je njegov smrad in tudi smrad njegovega telesa najprej pregnal daleč v stran; šele čez nekaj minut smo se vrnil, a še zmeraj niso mogli vzdržati vsi pomirjevalci, kajti vse njegov telo je bilo polno izločkov, urina, poleg tega pa je bilo tudi mokro od gnijoče krvi vseh živali, ki jih je ubijal in se z njimi hranil. Njegova usta, ki so se vseskozi odpirala, njegov nos in oči je človek le z odporom lahko pogledal, tako so bile umazane in smrdljive. Ime mu je »Smrdljivi duh«. Kar pa me je najbolj presenečalo in strašilo, je bilo to, da je ta »Smrdljivi duh« nosil mnogo škorpionov na rokah kot prstane, in vsi so bili živi, tudi mnogo strupenih kač mu je viselo z vratu kot ogrlice in usnjene hlače mu je v obliki pasu zapenjala zelo velika in dolga boa, ki je še živel.

Seveda spočetka še nisem vedel, da je kralj vseh smrdljivih duhov v sedmem mestu duhov. Takoj ko je stopil v to hišo, so (zlati duh, srebrni duh in bakreni duh) nemudoma prenehali z bojem. Za tem jih je poklical iz sobe, kjer so se bili, in ko so prišli ter se postavili pred njega, je vprašal, kaj se je zgodilo, in ko so mu povedali, me je poklical iz sobe, kjer sem se skrila zaradi njegovega neznosnega smradu in strašne prikazni, ki se mi je kazala v nočeh brez sna. Ko so me priklicali in sem obstal pred njim, sem zaprl oči, usta in nos z obema rokama, ker je tako smrdel. Nato jim je povedal, da me bo prerezal na tri dele in dal vsakemu kos, da ne bo več nobene zdrahe. Kako hitro sem slišal, da me hoče razrezati na troje, sem omedlel za dobro uro in šele potem si je opomoglo moje srce.

A bog je tako dober, da ti trije stari duhovi sploh niso bili zadovoljni z njegovo sodbo in po počitku nekaj minut so se spopadli na novo.

Tako sem imel srečo, ker se niso strinjali s tem, da me razreže, in ko je spoznal, da ne poslušajo, ampak se bojujejo še naprej, me je pograbil s svojimi rokami, ki so bile zelo vroče, in me vtaknil v veliko torbo, ki mu je visela na levem ramenu, in se obenem tudi že odpravil. Ko pa me je vrgel v torbo, me je povsem pokrila gnijoča kri živali, ki jih je ubijal v goščavi. Ta torba je strahotno smrdela in mrgolelo je v njej komarjev, majhnih kač in stonog, tako da nisem imel miru niti za hip. Zapustil sem torej zlatega, srebrnega in bakrenega duha in pred njihovo hišo se je začela moja kazen v tej »Goščavi duhov«. Ko je odšel od teh treh duhov, je potoval do večera, potem pa se je znenada ustavil in jel na glas razmišljati, ali bi me vsega pojedel ali pa samo polovico in ostalo prihranil do noči. Kajti na poti skozi goščavo si je na vse kriplje prizadeval, da bi ubil kako žival in prišel do hrane, ker ni mogel še za tega dne priti do svojega mesta, ki je sedmo mesto smrdljivih duhov.

Čeprav je v goščavi, ki me je nosil skoznjo, poskušal vse, da bi ubil kako žival, ga je njegov smrad izdajal, in vselej so pobegnile, preden jih je dosegel. Ni mogel ubiti živali, dokler je bila budna. Ko sem tako poslušal, kako preudarja, ali bi me pojedel, je na srečo prišla mimo neka žival, in začel se je poditi za njo, dokler je ni na pol mrtve in scela brezmočne ujel; tedaj se je ustavil ter jo začel goltati, in v moje presenečenje je tudi rezal koščke od živali in jih dajal vsem kačam itd., ki so bile vseprek po njegovem telesu. Ko se je najedel, je vrgel ostanek skupno s krvjo v torbo, in to mi je padlo na glavo kot težko breme. Za tem je vstal in se napotil dalje. In ko je tako stopal naprej skozi goščavo, so vse kače, ki so bile na njegovem telesu in se niso mogle nasititi pred njim, smukale v torbo, jedle meso, ki ga je vrgel v torbo, in se naglo spet vračale, da jih ne bi ujel. Včasih so me pomotoma večkrat ugriznile, kajti niso se mogle obirati, ker bi gospodar lahko zasumil in jih kaznoval zaradi kraje. Odkar sem slišal, preden je prišla mimo tista žival, kako je razmišljal, ali bi me pojedel, sem koval načrt, da iztegnem roko iz torbe in se oprimem veje težnostnega drevesa, kajti včasih se je po celo miljo ali še več plazil skozi nižjo goščavo; po tem načrtu sem mu hotel pobegniti.

Ko je potoval že dve uri, sem opazil, da je zelo temno; vstal sem v torbi, da pokukam iz nje in primem vejo kakega težnostnega drevesa, zakaj če bi neposredno skočil iz torbe, bi kaj zasumil ali pa se spomnil, da sem v torbi, ker sem mislil, da je morda pozabil name, in bi se

tokrat, ako bi me spet ujel, domislil, da me pojé. Huje je bilo ostati v torbi in najhuje priti iz nje: ko je bilo zelo temno, sem se dvignil, da pokukam čez rob, poiščem vejo kakega drevesa in se pridržim, medtem ko bi on šel dalje, toda te kače, ki so nenehno švigale v to torbo in iz nje, so v istem hipu, ko so me opazile, hotele jesti kot meso tudi mene, zato sem se takoj spet vrgel na dno torbe; čez nekaj minut sem znova poskušal in znova so me pregnale, tako da nisem mogel niti počakati in zajeti svežega zraka.

Tako je bilo zaradi njih nemogoče, da bi izvedel svoj načrt, vse dokler ni prispel do kraja, kjer so zasedali druge vrste duhovi; tedaj se je ustavil in sedel k njim, toda sedel je na mene, ker ni bilo nobenega stola.

Potem ko so razpravljali o nekaterih važnih zadevah nekaj ur, je vstal na meni in potegnil iz torbe preostalo meso, ga položil pred duhove, ki jih je tamkaj srečal, nakar so ga začeli vsi skupaj jesti. Tedaj sem molil, da se ne bi spomnil in me ponudil tem duhovom kot tisto meso, pa je nazadnje neki duh nižjega čina prinesel veliko žival in jim jo podaril. Ko je bila ura dve ponoči, se je njihov sestanek končal in vsak se je napotil proti svojemu mestu. Po zaključku sestanka se je vzdignil z mene in obesil torbo spet na ramo ter se odpravil proti svojemu mestu. Ker je hodil naglo skozi goščavo, so vse živali, kadarkoli so ga srečale, stekle zaradi njegovega neznosnega smradu daleč proč. Čeprav je bil štiri milje oddaljen od kakega bitja, so ga že zasledile zaradi njegovega silnega smradu. Še zmeraj sem bil v tej torbi, ko je tretjega dne prispel do svojega mesta, ki je sedmo mesto duhov.

(Konec prihodnjič)

Prevedel D r a g o G r a h

Blues

Mrak navdihuje svet z zamolklim mirom.
 Stvari privzemajo skrivnostnejše oblike.
 Mrak navdihuje svet z zamolklim mirom.
 Stvari privzemajo skrivnostnejše oblike.
 V meni se tih nagib počasi razcveti.
 S snom oblit vstajam iz sence noči.

Svetla, kot da bi drobno snežilo, leži
 jalova pokrajina za mano.
 Svetla, kot da bi drobno snežilo, leži
 jalova pokrajina za mano.
 Včasih me žolto oko ujede obsije.
 Vse, kar odmre, temna voda zalije.

Podnevi, v živi pripeki, se tu in tam
 kakor zrel plod razklene kamen.
 Podnevi, v živi pripeki, se tu in tam
 kakor zrel plod razklene kamen.
 Počasi mi, zastrte s snom, ugašajo oči.
 Kot mrtev list ležim na gori, ki temni.

V GOŠČAVI DUHOV

Amos Tutuola

(Konec)

MOJE ŽIVLJENJE V 7. MESTU DUHOV

Ko je prispel v mesto in stopil v svojo hišo, me je vzel iz torbe, in jasno sem spoznal, da smrdi tudi vsa njegova družina; in njegova hiša je tako smrdela, da nisem mogel — potem ko me je potegnil iz torbe — dihati cele pol ure. Najčudovitejša reč, ki sem jo bistro opazil v tem smrdljivem mestu, je bila, da so tudi vsi otroci, ki so se rodili istega dne, smrdeli kakor mrtva žival. To smrdljivo mesto je bilo ločeno in oddaljeno od vseh drugih mest, ki so v njih prebivali duhovi. Če se je katerikoli izmed teh smrdljivih duhov dotaknil česar-koli, je začelo to takoj smrdeti; in srečati, na poti kamorkoli, smrdlji-

vega duha, je za slehernega duha, ki ni bil iz rodu smrdljivih duhov, pomenilo zlo srečo. Prav tako pa prinese smrdljivemu duhu nesrečo srečanje z drugo vrsto duhov, če jih njegov smrad ne prežene daleč proč. Ko me je vzel iz torbe, mi je dal tudi hrano, ki je nisem mogel jesti, ker je ogabno smrdela. Ko nisem mogel jesti te hrane, sem poprosil za vodo, ker nisem popil kapljice vode, odkar sem zapustil brata ali odkar sem stopil v »Goščavo duhov«, dali pa so mi urin, kajti to je bila njihova voda, ki so jo hranili v velikem loncu; seveda sem odklonil tudi pijačo. Opazil sem v tej hiši, kako jih komarji, ose, muhe vseh vrst in vse vrste strupenih kač ovirajo, da bi se mogli prosto gibati naokrog; in bilo je enako temno podnevi in ponoči, tako da se je lahko nabralo nešteto kač v prostoru, kakor da bi jih krotili ali gojili.

In v tem mestu sem videl »Razstavo smradov«. Vsi duhovi tega mesta in okolice so se zbrali vsako leto ter pripravili posebno »Razstavo smradov« in najvišjo nagrado je dobil tisti, ki je imel najneznosnejše smradove; tega so tudi priznali za svojega kralja, kajti umazanijo so cenili bolj kot čiste stvari.

Ko se je znočilo, me je z vso silo sunil v eno izmed sob, ki so bile v hiši, in znašel sem se sredi neštetihih muh, kač in golazni vseh drugih vrst, ki so me pregnale nazaj v istem hipu, ko me je potisnil mednje; in ko me je pregnala nazaj k njemu ta golazen, me je spet sunil mednjo in zaprl vrata sobe. Kakor hitro me je pognal tjakaj ter zaprl vrata, me je že pokrila vsega ta golazen, da sem se le stežka gibal po tej sobi. Ko sem legel na tla, ki na njih ni bilo nobene rogoznice, sem prosil za odejo, ker bi morda pod njo kljub golazni utegnil zaspati ali zadihati, ko pa so zaslišali besedo »odeja«, so vzkliknili: »Kaj je to — .odeja?« Ko so to rekli, sem se seveda spomnil, da nisem pri svoji materi ali v svojem mestu. Vse do jutra nisem mogel zaspati ali si odpočiti niti za trenutek, zaradi te golazni, pa tudi zaradi obupnega smradu, ki je iz vseh koncev prodiral v to sobo ali v to hišo. Ko pa sem zjutraj prišel iz te sobe na verando, sem zagledal več kot dva tisoč smrdljivih duhov, ki so prispeli iz različnih provinc tega 7. mesta duhov, ki je bilo stolno mesto, da mu čestitajo k veliki sreči, kajti moj gospodar je res imel veliko srečo, da me je lahko privedel v svojo hišo ali v svojo mesto.

Takoj ko sem prišel iz sobe, so mi rekli, naj sedem v njihovo sredino, ker so sami sedeli v krogu; tako so me tesno obkolili, in zrl so vame z velikim začudenjem, ker sem zajel sapo le enkrat na minuto — zaradi njihovega smradu, ki so se oni naslajali z njim kakor z dišavo ali sivko.

Ob prisotnosti teh gostov me je moj gospodar spremenil v razne vrste bitij. Najprej me je spremenil v opico, in tedaj sem začel plezati po sadnem drevju in trgati sadeže zanje. Nato me je spremenil v leva, potem v konja, v kamelo, v kravo ali bika z rogovi na glavi in nazadnje v mojo prvotno podobo. Ko je s tem končal, so jim njegove žene, ki so medtem kuhale vsakovrstno hrano, prinesle tjakaj, kjer so sedeli, hrano skupno s pijačami duhov; in gledali so vame kakor lutke, zakaj nihče izmed njih ni še nikoli v svojem življenju videl kake zemeljske osebe. Nihče ni spregovoril besede, samo gledali so vame negibno kakor lutke; in vsa ta hrana in pijača je tudi hudo smrdela, in že v tistem hipu, ko so jim z vsem tem postregle, je bilo težko videti, kake vrste hrana in pijača je to, ker so vse skoraj prekrile muhe. Ko so se vsi popolnoma dosita najedli in napili, so zaplesali ples duhov okrog mene, tolkli so na bobne, udarjajoč z rokami po meni in veselo prepevajoč pesem duhov, vse do pozne ure ponoči, ko so se vsi, ki so prišli iz različnih provinc 7. mesta, vrnili v svoje province, in ko so se tisti, ki so prispeli iz tega 7. mesta, odpravili na svoje domove. Toda še zmeraj je sprejemal nešteta sporočila in čestitke z mnogimi darili od tistih, ki ga zaradi starosti ali težav niso mogli obdarovati osebno pri tej »ceremoniji velike sreče«.

Po četrtem dnevu te »ceremonije sreče« me je njegov najstarejši sin, ki mu je manjkala ena roka, ki ni imel zob v ustih in čigar glava je bila gola, da se je lesketala, ko da je položena, odvedel iz hiše. Za tem je prišel njegov oče in uporabil juju, ki me je nepričakovano spremenila v konja; nato mi je potisnil povodce v usta in me z debelo vrvjo privezal na štor, nakar se je vrnil v hišo in si nadel veliko obleko, izdelano iz neke vrste ploščic, kakršne so poznali duhovi in ki so bile najdražje, in edino on je lahko nosil tako dragoceno obleko, ker je bil kralj vseh smrdljivih duhov; zemeljske obleke pa so ti smrdljivi duhovi zametavali kot ničvredne stvari. Čez čas se je prikazal z dvema izmed svojih spremljevalcev, in tadva sta mu sledila, kamorkoli je hotel iti. Spremljevalca sta me odvezala, in tako me je zajahal, spremljevalca pa sta mu sledila, držeč biča v rokah in udarjajoč po meni vso pot skozi goščavo. Ker je bil odet v te ploščice in ker me je zajahal brez usmiljenja, sem se počutil, ko da tehta pol tone.

Potem je jahal na meni v mesta tistih, ki so prisostvovali njegovi »ceremoniji sreče«, in tistih, ki tega niso mogli storiti, da bi jih pozdravil; in vselej, ko je prispel do kake hiše, se je spustil z mene in vstopil, da pozdravi njenega lastnika, ki je obiskal njegovo »ceremonijo sreče« in se zabaval pri tem skupno z njim, ali ki mu je poslal darilo. Toda tisto uro, medtem ko je odšel v hišo in pustil na prostem

spremljevalca in mene, so me navadno obkrožili vsi ostali mladi in stari duhovi tistega okoliša ter se zagledali vame z velikimi presenečenjem. Včasih so se mi ti mladi ali nedorasli duhovi dotikali oči s svojimi prsti ali s palicami, da bi to morda začutil ali da bi zavpil ter bi lahko slišali, kakšen neki je moj glas. Skoraj celo uro je preživel v sleherni hiši, kamor je vstopil, ker je običajno veliko jedel in pil z vsakomer, kogar je obiskal; nato so po navadi vsi skupaj prišli k meni in si me ogledovali kake pol ure. Po tem me je brez milosti zajahal in oba njegova spremljevalca sta me spet začela pretepati s tako silo, da so vsi duhovi in duhovinje tistega mesta začeli vpiti nad mano kot nad tatom. In ko so tako kričali name, je moj gospodar skakal po meni in me neusmiljeno suval z nogami, vesel, da lahko ustreže gledalcem: to je trajalo, vse dokler ni zapustil mesta.

Ko je bila ura dve popoldne, je prispel do neke vasi, ki je prav tako spadala k smrdljivemu mestu; razjahal je in stopil v največjo in najodličnejšo hišo, ki jo je imel poglavar vasi; in nekaj minut po tem, ko je izginil v hišo, mi je strahoten duh, ki je govoril z nosom in ki mu je trebuh visel na stegna, prinesel konjsko krmo, v kateri je bila koruza in mnogo sena. Ker nisem pojedel ničesar, odkar me je moj gospodar odvedel od onih treh starih duhov, sem vzel koruzo, ki je nisem pokusil še nikoli v življenju, nisem pa se mogel dotakniti sena, ker v resnici nisem bil konj. Ko sem pojedel koruzo, mi je drug grozljiv duh, ki se mu je cedilo iz oči po vsem telesu in ki je imel usta na svoji hrbtni strani, prinesel namesto pijače urin, pomešan z apnencem, kajti običajno vode tam niso uporabljali, ker je preveč čista zanje. Stal pa sem ves čas privezan na soncu, ki me je silovito žgalo, zato sem tekočino pokusil, ker sem bil žejen do skrajnosti, a sem umaknil usta, kakor hitro sem odkril, da je to urin z apnencem. In najhujša stran te kazni je bila v tem, da so vsi mladi duhovi te vasi plezali name in z mene, medtem ko sem privezan stal na soncu, kot da sem drevo; zelo jih je presenečalo, da me vidijo v konjski podobi.

Okrog osmih zvečer se je moj gospodar prikazal pred hišo skupaj z nekaterimi veljavnimi duhovi vasi, in potem ko so si me ogledovali nekaj minut, je obesil name vsa darila, ki jih je dobil, ter me zajahal. Ker je bilo ob tistem času zelo temno, sem se na poti nazaj v njegovo mesto spotikal ter se zaletaval v drevesa, in ura je bila skoraj ena zjutraj, preden smo prispeli v njegovo mesto. Tiste noči me po vrnitvi domov ni mogel spremeniti v prejšnjo podobo, ker se je preveč napil; njegova spremljevalca sta me enostavno privezala na štor pred hišo. Tako so me vsi zapustili tamkaj, in vse do jutra so me popolnoma

pokrivali komarji, ne da bi jih mogel pregnati, ker sem bil brez rok. Prišel pa je zjutraj in me spremenil v prvotno podobo.

Čez nekaj minut mi je dal njihovo smrdljivo hrano, ki je nisem mogel jesti z nikakim zadovoljstvom. Ko pa sem nekaj od tega použil, me je spet spremenil v kamelo, in potem so me njegovi sinovi uporabljali kot transportno sredstvo; prenašal sem težka bremena na velike razdalje kakih dvajset ali štirideset milj. Ko so ostali smrdljivi duhovi opazili, da sem koristen pri takih poslih, so si me vsi izposojali od mojega gospodarja, da bi jim prenašal tovore daleč proč in se vračal od tam na večer s še težjimi bremeni. Ker pa nisem mogel ustreči vsem hkrati, so si me podajali: polovica izmed njih me je uporabljala od jutra do večera, ostali pa so me uporabljali od noči do jutra. V tem položaju nisem imel — ves čas, kar sem živel pri njih — niti ene same minute priložnosti za počitek.

Ko se je novica razširila v mnoga mesta, kjer so živeli drugačne vrste duhovi, in ker so me vsi ti hoteli videti kot konja, so vabili mojega gospodarja na razna zborovanja, tako da bi lahko videli, kako jaha na meni v njihovo mesto, kjer bi naj bilo zborovanje, kajti duhovi se radi vseskozi shajajo na zborovanja. Ker pa me je moral spremeniti iz kamele v konja — zakaj kamela lahko koristi le kot tovarna žival — me je spremenil v osebo, medtem, ko sem bil ves čas dotlej v kamelji podobi. Potem ko me je spremenil v osebo, je odšel po povodce, da bi mi jih potem, ko bi me spremenil v konja, vtaknil v usta, toda ko je odhajal, sem videl, kam je dal juju, ki jo je uporabil, kadarkoli me je hotel spremeniti v kako žival ali bitje, ki bi mu bilo všeč; tako sem jo vzel in si jo vtaknil v žep, da me morda ne bi mogel spremeniti v nobeno stvar več. Bog je tako dober — ni se spomnil, da bi vzel juju s sabo, ko je prišel iz hiše; mislil si je, da jo je že vtaknil v žep svojih usnjenih hlač, ki si jih je vselej zapenjal z veliko boo; ni me nameraval spremeniti v konja, dokler ne bi priplezal na planino, ki je bila kakih šest milj oddaljena od njegovega mesta, in njegov cilj je bil, da me spremeni v konja, ko prepleza planino, in od tam odjaha z mano v mesto, kamor so ga povabili na zborovanje.

Ko se je vrnil iz hiše, me je enostavno vrgel v veliko torbo, ki si jo je obesil na rame; nikamor ni mogel oditi brez te torbe, ker je bila znamenje vsakokratnega kralja, vladarja v tem 7. mestu duhov, ki pripada samo smrdljivim duhovom. Kakor hitro me je vtaknil v torbo, je šel kar naprej proti mestu, kamor so ga povabili. Ko je priplezal na vrh planine, je zavil na stran, se pripognil in začel opravljati potrebo. V torbi pa sem vseskozi razmišljal, kako bi mu lahko pobegnil, in čez čas sem se spomnil, da sem vzel juju, ki jo je on uporabljal, preden

me je spremenil v kako bitje, ki mu je bilo všeč, in da me tokrat z nobeno močjo ne more spet spremeniti v konja. Tako sem skočil iz torbe naravnost na tla in začel brez oklevanja teči skozi goščavo, da si rešim življenje; in ko je videl, kako uhajam, je vstal in me začel naganjati, glasno vpijoč: »Oh! zemeljska oseba hoče pobegniti! Kako jo naj zdaj ujamem? Oh! Na čem naj danes jaham na zborovanje, ko pa vsi duhovi, ki so me povabili, čakajo, da bi me videli na konju! Oh! Ko bi to vedel, bi ga bil spremenil v konja, preden sem odšel z doma. Toda če mi moja glava priskoči na pomoč in ga ujamem, ga bom pri priči spremenil za stalno v konja, za vedno! Oh! Kako ga naj zdaj ujamem?« Ko me je podil z vso silovitostjo in pri tem tako vpil, sem jaz s svoje strani govoril spet takole: »Oh! Kako se naj rešim pred tem smrdljivim duhom, ki me hoče ujeti in me spremeniti za stalno, za vedno v konja? In če me zdaj ujame, pomeni, da se ne bom vrnil v svoje mesto ali da ne bom nikoli več videl svoje matere!«

Toda ker je vsak duh lahko tekel hitreje kot sleherna zemeljska oseba, sem se začel utrujati prej kot on, in ko je bilo že na tem, da me ujame, ali ko se je njegova roka rahlo dotaknila moje glave, da jo pograbi, sem uporabil juju, ki sem jo vzel s skrivnega mesta, kjer jo je hranil, preden sva odšla od hiše. In v tistem trenutku, ko sem jo uporabil, me je spremenila v kravo z rogovi na glavi namesto v konja; toda pred uporabo sem pozabil, da se potem ne bom mogel spremeniti spet v zemeljsko osebo, ker nisem poznal druge juju, ki jo je uporabljal, kadar me je spremenil spet v zemeljsko osebo. Dobil pa sem seveda več moči, ko sem se spremenil v kravo, in sem začel teči hitreje kot on. A gonil me je še zmeraj z vso silo, dokler ni jel pešati. Prav ko me je že nameraval zapustiti, sem srečal leva, ki je tedaj lovil po goščavi, prežeč na kako žrtev, ker je bil zelo lačen, in prècej me je začel preganjati tudi lev, da bi me uplenil, toda ko sva se pripodila kaki dve milj dalje, sem prišel v roke kravarjem, ki so me takoj prijeli kot eno izmed svojih krav, ki se jim je že davno tega izgubila; tedaj se je lev nemudoma umaknil iz strahu pred strašnim truščem teh kravarjev. Potem so me prignali med svoje krave, ki so se takrat pasle. Mislili so, da sem ena izmed njihovih izgubljenih krav in so me vtaknili med krave, ker se sam nisem mogel znova spremeniti v osebo.

MOJE ŽIVLJENJE MED KRAVAMI

Ko sem živel med temi kravami, so ti kravarji ravnali z mano slabo kot s kako divjo ali trmasto kravo ter mi vselej dajali dvojno kazen, kakršno bi morale dobivati le krave. Ponoči so nas običajno vse

segnali v stajo in zaklenili vrata, da ne bi mogle pobegniti. Toda ker te krave niso bile osebe in so bile tudi močnejše, so me večkrat opraskale z rogovi in s parklji ter me pogazile na mestu, kjer so me vrgle na tla; in mislil sem, da me bodo nekega dne brez dvoma ubile ali pa da me bodo prodali kakemu mesarju, ki me bo potem zaklal kakor običajno kravo. Te krave so me z brcami in z rogovi hotele pripraviti do tega, da bi vstal in počel to, kar so počenjale one. Včasih niso spale, niso počivale in se vse do zore niso naveličale zganjati strašnega hrupa; zlasti če je ponoči prišel dež in nas začel bičati — ker staja ni bila pokrita — so bile nadvse vesele ter so se jele suvati in zaletavati v vsakogar brez usmiljenja.

Vsako jutro navsezgodaj so prišli kravarji in nas odvedli na prostran pašnik, in te krave so se tedaj raztresle po tem pašniku, ki je bil ves v soncu, in začele požrešno jesti travo, jaz edini pa sem se vrgel na tla, ker nisem mogel jesti trave, ko pa v resnici nisem bil nikaka krava. Ker pa je neka reka prečkala cesto, po kateri smo hodili na ta pašnik, sem seveda iz nje pil vodo, kakor zarana na poti tjakaj tako tudi zvečer ob vrnitvi, in to je bila vsa moja hrana. Ker nisem mogel tem kravarjem razložiti, da v resnici nisem krava, sem jim večkrat s svojim obnašanjem pokazal, da sem oseba: vselej, ko so pekli yame na ognju in ko so jih jedli, sem se jim približal in začel jesti drobtinice yamov, ki so jim slučajno padle iz rok; in vedno, ko so se prepirali med sabo o kaki važni zadevi, sem dajal znamenja s svojo glavo, kar jim je kazalo pravilne ali nepravilne točke v njihovem sporu.

Ko pa so nekega dne opazili, da zmeraj stojim ali ležim na mestu in ne jem trave ali ne hodim naokrog kot druge krave, so me začeli pretepati s težkimi palicami in tudi ravnati z mano, kakor so ravnali z divjimi ali s trmastimi kravami, tako da sem trpel veliko bolečin, pa vendarle še zmeraj nisem mogel jesti trave ali počenjati, kar so počenjale druge krave. S pretepanjem so me hoteli privedi do tega, da bi jedel travo in se obnašal kot druge krave, ko pa so poskusili vse in kljub temu niso uspeli, so mislili, da sem bolan.

Tri dni po tem, ko so prišli do tega prepričanja, so me odvedli na trg prodat, a na srečo me vse do večera, ko so trg zaprli, ni kupil nihče; tedaj so me odvedli spet domov. Dva dni pozneje pa so me znova privedli na ta trg, da bi me prodali, toda mesarji so pokupili vse ostale krave na trgu in pustili samo mene; vsakdo izmed njih je tem kravarjem pravil, da me bo moral ubiti, takoj ko me spravi domov, sicer bi mu nepričakovano poginil. Ti mesarji so bili mnenja, da bom prav kmalu umrl, ker nisem mogel početi tega, kar so počenjale ostale krave, in

ker sem bil tudi sicer zelo mršav zaradi pomanjkanja hrane in prav tako zaradi tega, ker so slabo ravnali z menoj. Tako so me ti kravarji zvečer, ko so se vračali v svoje mesto, — ker me na ta semanji dan ni nihče kupil — kar naprej zmerjali in tolkli s palicami. Pri sebi so si tudi mislili, da me bodo, če me odvedejo tretjič na trg in me mesarji ne odkupijo, prav gotovo ubili, da pridejo vsaj do nekoliko živeža, ko pa sicer niso imeli koristi od mene. Ko pa je prišel tretji tržni dan in so me tretjič prignali na trg, me je na srečo kupila neka starka, ko je bila ura okrog dveh popoldne. Vzrok, da me je kupila, je bil ta, da je bila njena hči že dolgo časa popolnoma slepa in da ji je prerokovalka povedala, naj gre na trg in kupi kravo ter jo ubije kot žrtev bogu, ki je živel v njenem mestu, ker da bodo potem oči njene hčerke brez dvoma videle spet tako jasno kot poprej. Ko je torej ta starka to zvedela od prerokovalke, je prišla na sejem in me kupila zelo poceni, ker sem bil zelo mršav; nato me je odpeljala v svoje mesto, kjer me je — kot rečeno — nameravala ubiti božanstvu svojega mesta v čast.

Ko je prišla domov, me je privezala k stebru na pročelju hiše, toda ta steber je bil izpostavljen soncu ali čemurkoli, kar bi utegnilo prileteti z neba. Potem ko me je privezala k stebru, je stopila v hišo in čez pol ure mi je prinesla veliko kuhanih yamov, da sem se najedel v svoje polno zadovoljstvo. Ko se je znočilo, pa me ni poskusila spraviti v hišo ali v kak zaščiten prostor, da bi me tako obvarovala pred nevarnimi živalmi, ki bi me lahko napadle sredi noči. Ni bila še niti osma ura zvečer, ko je zaspal že vsakdo v tem mestu; in ko je bila ura spet deset, je prišel močan dež in lil po meni vse do jutra; in tudi komarji, ki so bili tako veliki kot muhe, mi niso dali miru niti za hip vse do naslednjega dne, in nisem imel rok, da bi jih odganjal s svojega telesa, in samo v tej »Goščavi duhov« je bilo najti tako velike komarje, in ko sem stal v dežju vso noč, mi je bilo mraz, da sem se tresel s svojim glasom vred, a ni bilo nikakega ognja, da bi se pogrel ob njem.

KOLA ME JE RESILA

Točno opolnoči so se vsi prebivalci tega mesta zbrali pred hišo starke, ki me je kupila. Potem so me štirje izmed njih odvezali in me odvedli k njihovemu bogu, ki je bil izven mesta. Ko so prispeli tjakaj, sem razločno videl, da je več kot petdeset ljudi držalo v rokah bodala ali ostre nože, sulice, sablje in sekire, ki so bile ostre kot meč. Pri prvi ceremoniji, ki so jo priredili temu bogu, so me vsi položili ploskoma na tla, tesno pred boga. Zdaj sem hotel govoriti z njimi in povedati, da nisem krava, pač pa oseba. Toda vse to je bilo zaman, kajti če je

govorilo moje srce kot oseba, pa so moja usta izgovarjala besede s kravjim glasom, ki so se ga bali in ki ga tudi niso razumeli. Ko so me položili pred tega boga, so vsi trikrat zaplesali okrog mene, in tako so opravili prvo ceremonijo, ki jo je bilo treba prirediti. Potem so molili, kar je bila druga ceremonija, ki jo je bilo treba prirediti. Ker pa bi naj v nekem delu molitve omenili besedo »KOLA« in ker bi naj »KOLO« pri tem prinesla starka — kajti to je spadalo k temu žrtvovanju — preden bi me lahko ubili pred tem bogom, so starko zaprosili, naj jim da »KOLO«. Potem je začela iskati po svoji torbi, ki jo je prinesla s sabo, pa ni našla nobene »KOLE«, pozabila jo je doma, in tedaj jim je rekla, da bo stekla domov ponjo.

Ko je odšla, se je neki burkež šalil okrog mene — ker sem postal zanje predmet posmeha — češ da se bo tega dne najedel kravjega mesa skoraj do smrti, ker da govedine ni jedel že lep čas. In ko je smejav možki, eden izmed štirih mož, ki so me trdno držali pred tem bogom, slišal, kaj pravi burkež, se je začel smejati, tako da se štirje možje, ki so me držali pred bogom, niso več zavedali — potem ko so se začeli smejati tudi drugi — kdaj so njihove roke popustile; tedaj sem nepričakovano skočil z vso silo kakih devetdeset jardov daleč proč. To jih je prestrašilo, ker sem imel rogove na glavi, in preden so me lahko začeli loviti, sem že stekel v neprodinno goščavo, ki je bila kako miljo oddaljena od njih ali od tistega boga. Ko pa so poskusili vse, da me ujamejo, in jim to ni uspelo, so vsi stekli nazaj v mesto po puške, loke in puščice. In preden so se mogli vrniti, da bi me spet lovili, sem ponevedoma — medtem ko sem tekal brezglavo po goščavi, da si rešim življenje — padel v neko globoko mlako, ki je bila polna vode, ker je bila takrat deževna doba, in ki je bila tudi prekrita z rastlinjem, zaradi česar je nisem opazil. V moje presenečenje pa sem se takoj, ko sem videl svojo senco v vodi in se zagledal v kravji podobi, spremenil v osebo, kakršna sem bil, preden sem se sam tako predrugačil z juju smrdljivega duha. Seveda, ko bi vedel, da se spremenim v osebo, če v vodi vidim samega sebe kot kravo, bi tako storil tisti hip, ko so me ujeli kravarji in preden so me prodali starki, ki je imela slepo hčerko.

Ker pa sem se spremenil v osebo, preden so prišli ti ljudje s puškami, sem jih sam vprašal, kaj iščejo, in odgovorili so mi, da iščejo kravo, ki jim je pravkar pobegnila, in sem rekel: »O! Videl sem jo, ko je tekla daleč v goščavo. Najbolje bo, da greste po tej poti, kmalu jo boste ujeli, če boste poslušali moj nasvet.« Vsi so odšli v smer, ki sem jim jo pokazal, ker so mislili, da sem eden izmed njih. Potem sem zapustil tisti okoliš, kakor hitro so odšli od mene, in se odpravil iskat poti proti svojemu domu.

Prevedel Drago Grah